

## 19. MİLLİ EĞİTİM ŞURASI TAVSİYE KARARLARINA İLİŞKİN POLİTİKA NOTU

Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (BEPAM) olarak, 2-6 Aralık 2014'te gerçekleştirilen 19. Milli Eğitim Şurası tavsiye kararlarına ilişkin genel değerlendirmemiz aşağıdaki gibidir:

### Genel Değerlendirme

19. Şura'da alınan tavsiye kararlarının iktidara yakın bir bakış açısını yansıttığı ve parasız eğitim, anadilinde eğitim ve özel eğitim gibi gerçek toplumsal sorunlara değinmediği gözlenmektedir. Bu bağlamda 19. Şura Türkiye'deki eğitimin temel sorunlarını nesnel olarak tartışmaktan çok dönemin siyasi erkinin eğitim anlayışına göre şekillenmiştir.

### 19. Şura Kararlarına İlişkin Değerlendirme

Şura'da temel eğitim hakkı bağlamında aşağıdaki konulara ilişkin kararların irdelenmesinin özellikle önemli olduğunu düşünmekteyiz.

#### Eğitime Ara Verme “Hakkı”

Ortaokulda hafızlık eğitimi alacak öğrenciler için okula ara verme süresinin 1 yıldan 2 yıla çıkarılması önerilmektedir. Bu sürenin sonunda öğrencilerin okula geri dönmesinin beklenmesi gerçekçi olmayacak, öğrenciler *Açık Öğretim Ortaokulu'na* ve *Açık Öğretim Liseleri'ne* yönlendirilmiş olacaklardır. Son yıllarda yeni kayıt sayıları 3 katına çıkan\* *Açık Öğretim Ortaokulu* ve *Açık Öğretim Liseleri*, öğrencileri örgün öğretimin dışında bırakma politikası olarak işlev görmektedir. Olağanüstü olanaksızlık koşullarında uygulamaya geçirilebilecek bu politika, Şura'da dile getirildiği şekliyle devletin,

\* [http://www.aol.meb.gov.tr/sayfa\\_goster.asp?ID=133](http://www.aol.meb.gov.tr/sayfa_goster.asp?ID=133).

[http://aio.meb.gov.tr/statistic/yillara\\_gore\\_yeni\\_kayit.aspx](http://aio.meb.gov.tr/statistic/yillara_gore_yeni_kayit.aspx)

Ayrıca bkz. <http://www.bianet.org/bianet/siyaset/161190-cogalmak-ya-da-cogalmamak-iste-butun-mesele-bu>

üzerindeki eğitim “yükünü” hafifletmek için teşvik ettiği bir durumdur. Çocukların ve gençlerin akranlarıyla ve okulun tüm bileşenleriyle etkileşerek öğrenmelerini engellemeye, onları dar bir çevrenin tahakkümüne boyun eğmeye zorlama riski olan bu uygulamanın, kaç çocuğun ya da gencin zorla iş gücüne katılmasını ya da evlendirilmesini kolaylaştırmış olduğu/olacağı da ayrıca araştırılması gereken önemli bir konudur. 4+4+4 ve “Açık Okullar” ile örgün eğitimin dışına itilenlerin çocuk işçi ve çocuk gelinlere dönüştürüldüğü istatistikler ile ortaya konulmaktadır.\*\*

### Değerler Eğitimi

Şura’da okul öncesinde verilmesi gerektiği vurgulanan “Değerler Eğitimi”ndeki değerler, muhafazakâr, toplumsal cinsiyet rollerini kanıksatan, sorgulamayıp itaate yönlendiren bir “değerler sistemi” olarak gündemleştirilmiştir. İçeriği tartışmadan, daha doğrusu içeriği önceden belirlenmiş, çocuğa düşünme ve sorgulama hakkı vermeyen ideolojik bir “değerler eğitimi”nin okul öncesinden vermeye başlanması pedagojik açıdan son derece sorunludur. Tavsiye kararlarında okul öncesi eğitimde değerler eğitimi içeriği olarak “*Sabır*”, “*Hastalık ve musibetin anlamı*”, “*Bir hayat gerçeği: Ölüm ve ötesi*”, “*İnancın bireysel ve toplumsal hayata etkileri*”, “*Dua ve ibadetin hayatımızdaki yeri*”, “*Ramazan ayı ve oruç*”, “*Peygamber sevgisi*” konularına değinilmesi önerilmektedir. Bu tür konuların, henüz soyut düşünme evresine geçmeyen okul öncesi çocuklarda yaratacağı kaygı bozukluklarını tahmin etmek güç değildir. Bu nedenle, tavsiye kararlarında bahsi geçen “değerler eğitimi” önerisi, pedagojik anlamda ve çocuk hakları çerçevesinde kabul edilemez bir yaklaşımdır. Bizce “değerler eğitimi”, çocuklara ve gençlere bir ders bağlamında yukarıdan dayatılacak şekilde verilemez. Eleştirel düşünme, yaratıcılık, neden-sonuç ilişkisi kurma ve sorunları hem etik, hem de yaratıcı yöntemler

\*\* <http://www.disk.org.tr/2014/04/disk-ar-cocuk-isci-sayisi-dunya-genelinde-azalirken-turkiyede-artti/>  
file:///C:/Users/Guest/Downloads/3028817451303905077..pdf

geliştirerek çözüme gibi özellikler, zaten demokratik bir eğitimin vazgeçilmez nitelikleridir.

### **Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri**

Liselerde ayrıca Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin haftada iki saate çıkarılarak yüzde yüz oranında arttırılması, Türkiye’deki tüm öğrencilerin Türk ve Sünni Müslüman kategorisinde algılandığının bir göstergesidir. Öte yandan farklı mezhep ve dinlere dair bir bilgi içermeyen Sünni İslam konulu din dersleri, yirmi yıl önce ortaya konan ve “Kutlu Doğum Haftası” olarak kutlanan bir ritüeli resmi literatüre de sokmuş bulunmaktadır. Bu, 19. Şura’nın eğitimdeki somut ve yakıcı sorunlar ve çelişkilerden ziyade kendine ait ideolojik bir gündemi olduğunun başka bir göstergesidir.

### **Osmanlıca Eğitimi**

Sosyal Bilimler Liseleri’nde ve Anadolu İmam Hatip Liseleri’nde Osmanlıca dersinin zorunlu, diğer liselerde ise seçmeli olarak okutulması tavsiye kararı ise tartışılması gereken diğer bir konudur. Bu tartışmanın gündeme getirilmesi, dindar-laik ya da modern-muhafazakâr çatışmasında, eğitimi temelden dönüştürmek isteyen neo-muhafazakârların akademik bir iyi niyet girişiminden çok, psikolojik bir üstünlük hamlesi olarak göze çarpmaktadır. Osmanlıca öğrenmek, hiçbir şekilde karşı çıkılacak bir öneri değildir; ancak bu öğrenmenin hangi politik bağlamda ve hangi işlevsel amaçla gündeme getirildiği meselesini tartışmak daha doğru olacaktır. Buna ek olarak, çocukların bu politik meselenin bir nesnesi haline getirilmemesi gerekmektedir.

### **Okul Güvenliği**

Okulda çocukların fiziki olarak güvende olmaları, elbette olmazsa olmaz bir koşuldur. Bunun yanında, öğrencilerin duygusal ve psikolojik olarak kendilerini özgür hissedebilecekleri demokratik bir eğitim iklimi içinde yaşamaları gerekir. Ancak, Şura’da

karşımıza konulan “güvenli okul”dan tam olarak ne kastedildiği, nasıl bir okul tasarlanarak onun güvenliğinin düşünüldüğü anlaşılmamaktadır. Bu belirsizlik, *“okul güvenliğine katkı sağlayan öğrenci, veli ve okul çalışanları ödüllendirilmelidir”* ya da *“okulun kendi başına baş edemediği güvenlik konularında emniyet güçlerinden yardım alınmalıdır”* gibi önerilerle okul güvenliği konusunu pedagojik açıdan çok daha sakıncalı ve güvensiz yerlere götürme tehlikesini taşımaktadır. Ayrıca, *“gerektiğinde emniyet güçlerinden yardım istemek”* gibi öneriler, devletin iç güvenlik paketi ve makul şüphelilik gibi önlemlerini akla getirmektedir. Okullarda çocuk yaralanmaları ve ölümleri çok ciddi problemlerdir. Gündem Çocuk Derneği’nin 4 yıllık çabalarının sonucu olarak MEB ile “Okullarda Fiziki Güvenlik Standartları” protokolü imzalanmıştır ve bu olumlu bir gelişmedir. Ancak 19. Şura’daki vurguda, güvenlik konusunun daha çok, okulda çocukları kontrol ve baskı altına alan bir araç olarak ele alındığı anlaşılmaktadır.

### Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Dersleri

Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinin 4. sınıftan itibaren başlatılmasına, çocukların 10 yaş itibarıyla soyut düşünme aşamasına geçmesi gerekçe gösterilirken, din dersinin 1. sınıfta başlatılması başlı başına bir çelişkidir. Öbür yandan, literatürde, okul öncesi çocuklar da dâhil olmak üzere her yaşta çocuğun bilimsel düşünme yeteneğini ortaya koyan, hatta çocukların erken çocukluk döneminde bir bilim insanı merakıyla dünyayı keşfettiğini ve filozof gibi sorguladığını gösteren çok sayıda güncel araştırma mevcuttur. Bu literatür göz ardı edilerek Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinin 4. sınıftan itibaren okutulması, buna karşın din derslerinin okul öncesi eğitimden itibaren başlamasının tavsiye edilmesi pedagojik açıdan tekrar düşünülmesi gereken bir konudur.

### Öğretmen Niteliği

Son Şura’da alınan kararlarda sık sık sözü geçen öğretmenlerin “niteliği” ya da “yeterliliği” gibi kavramlar, herhangi bir bağlamda kullanılmayıp yoruma açık bırakıldığından, bu kavramların farklı şekillerde yorumlanma ve öğretmenlerin haklarını

zedeleyecek şekilde kullanılma olasılığı vardır. Öğretmen yetiştirme, eğitim sisteminin en temel konularından biridir ve Türkiye’de ne yazık ki henüz içi doldurulamamıştır.

### “Geleneksel Sanat”

19. Şura’nın tavsiye kararlarında sanatın yalnızca yerel bir etkinlik olarak görüldüğü ve evrensel sanat düşüncesinden uzak durulduğu göze çarpmaktadır. Aynı şekilde Şura’da, eğitimin her alanında içe dönüklüğün teşvik edildiği, Osmanlı, Türk ve İslam tarihi merkezli, dışarıya kapalı, evrensellikten uzak bir anlayışın hüküm sürdüğü gözlemlenmektedir.

### Serbest Etkinlik

İlkokullarda haftada 5 saatlik “serbest etkinlik” uygulaması önerisi, olumlu gibi görünse de, bu uygulamanın, nasıl ve kim tarafından gerçekleştirileceğine dair bir fikir ifade edilmemiştir. Okullarda inisiyatifin çoğunlukla müdürlere bırakılmış olması ise, serbest etkinliklerin ne kadar “serbest” olacağı sorusunu akla getirmektedir.

### İnsan Hakları, Demokrasi ve Yurttaşlık Dersleri

İnsan Hakları, Demokrasi ve Yurttaşlık, Trafik Güvenliği gibi derslerin kaldırılması kararı konusunda herhangi bir gerekçe sunulmamıştır. Ders programları, eğitim bilimlerinin evrensel bilgi birikimi ve özgür demokratik eğitim anlayışı temel alınarak düzenlenmelidir. Oysa ki Şura’da, bilimsel bir tartışma ortamı yaratılmadan bu derslerin kaldırılması kararlaştırılmıştır.

## Sonuç

1939 yılından bu yana yapılmakta olan Eğitim Şuraları, eğitim alanının döneme göre öne çıkan konularında belirli bir meşruluk ve toplumsal uzlaşma algısı yaratması açısından önemlidir. Eğitim Şura'larında alınan kararları fiili uygulamalarla ve toplumsal durumla karşılaştırdığımızda bazı çelişkiler içerdiğini ve bütünsel bir politika açısından eksik olduğunu görmekteyiz. Örneğin, 18. Şura'da, Anadolu Öğretmen Lisesi mezunlarının teşvik edilmesi önerilirken, bundan sonraki süreçte Anadolu Öğretmen Lisesi ibaresi kaldırılmıştır. Yine alınan kararların aksine, özel okulların teşviki devam etmekte, öğretmenlerin özlük hakları (dile getirilse bile, uygulamada konuyla ilgili hiçbir adım atılmamaktadır. Sonuçta Şura'nın eğitimdeki acil toplumsal ve pedagojik sorunların nesnel olarak tartışıldığı bir platformu temsil etmeye ihtiyacı olduğunu tespit etmekteyiz. 19. Şura'da alınan tavsiye kararları ile, çoğunlukla neo-muhafazakâr bir ideolojik çerçevenin sunulduğunu, eğitimdeki acil sorunlara ise hiç değinilmediğini söylemek mümkündür.

Şura kararlarının hangilerinin bakanlık gündemine hangi nedenlerle alındığı ve diğerlerinin niçin gündem dışı bırakıldığı konusu da belirsizlik taşımaktadır. 19. Şura'da özellikle din eğitimi konularının gündeme geldiği gerçeğinden hareketle, din temelli olmayan, laik, nitelikli ve parasız eğitimin, herhangi bir siyasi iktidardan bağımsız, tüm çocukların ve gençlerin temel hakkı olduğunu hatırlamak ve hatırlatmakta fayda olacaktır. Din temelli toplumsal uzlaşmanın hedeflendiği bir eğitimde, farklı dinlerden, farklı mezheplerden olanları ve herhangi bir dine mensup olmayanları böyle bir uzlaşmaya zorlamak insan haklarına ve elbette ki çocuk haklarına da aykırıdır. Devlet, eğitimde tüm kişisel ve toplumsal farklılıkların korunmasını sağlamalıdır. Din temelli olmayan, nitelikli ve parasız eğitim hakkı siyasi iktidarlardan bağımsız olarak evrensel çocuk hakları temelinde yeniden gündeme gelmelidir. Devletin asıl görevinin, demokratik ve parasız eğitim hakkı için gerekli olan hukuki ve altyapısal düzenlemeleri sağlamak olduğunu hatırlamak gerekmektedir.

BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ  
EĞİTİM POLİTİKALARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ  
KUZEY KAMPÜS, ETA/B, 601-602  
34342 ETİLER / İSTANBUL

T: +90 (0212) 359 48 21

F: +90 (0212) 359 48 22

<http://bepam.boun.edu.tr>

[bepam@boun.edu.tr](mailto:bepam@boun.edu.tr)

---

**Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (BEPAM)** eğitimi evrensel bir hak temelinde kavrayan ve bu eksende Türkiye'deki ve dünyadaki politik ve pratik gelişmeleri akademik temelde ele alan bir uluslararası araştırma kurumudur.

BEPAM araştırma çıktılarını uygulanabilir politikalar haline getirerek toplumun genel yararı için bilinir kılar.

Çok disiplinli bir temelde yetenekli ve donanımlı akademik araştırmacıları bir araya getirir; nitelikli araştırmaları yürütebilecek nitelikli akademik insan gücü yetiştirir.

Akademik araştırmaların pratik politika ile bağını kurar ve araştırmalarını kamu yararına önerilere çevirerek eğitimin kamusal bir hak olması anlayışına hizmet eder.